

Lietuvos Švietimo sistema mokinio akimis

Pradėdama pranešimą, norėčiau pasidžiaugti tuo, kad mūsų valstybėje Švietimas yra prioritetinis klausimas ties kuriuo dirba begalės kompetentingų specialistų ir jų dėka Švietimo sistema tobulėja. Tačiau nepaisant pastangų tobulinti, laimėjimų įvairiausiose srityse yra ir spragų su kuriomis teko susidurti ir man pačiai dalyvaujant Š.S bei dirbant Lietuvos mokinių parlamente.

Ken Robinson vienoje savo kalbų sakė: "Improving broken model is not what we need" (brokuoto modelio gerinimas - ne tai, ko mums reikia). Jis tuomet kalbėjo apie menkinamą menų svarbą pasaulio švietimo sistemose ir, be abejo, buvo teisus. Tačiau išėmus iš konteksto šią frazę galima panaudoti itin įvairiai. Šiandienos tema - ne išimtis. Gal ir mūsų modelis nelabai tikęs? Ir kažin, ar iš viso modelis? Greičiau, sulipdytas skirtingų dalelių kratinys. Dvidešimt treji metai - tiek laiko turėjome modelio sukūrimui. Deja, greičiausiai, kad viena didžiausių padarytų blogybių buvo kopijavimas iš šalies į šalį ir dar, matyt, pro šalį. Švietimo Sistema yra unikalus dalykas, kurį susikūrus optimaliai gerai savo situacijoje - galima ideali santvarka. Siekiant jos, labai svarbu įvardinti kiekvienos Švietimo sistemos pakopos tikslus ir siekiamybes bei susidėlioti pagal svarbą. Darželis - pradinė - pagrindinė - vidurinė - aukštoji. Kuri svarbiausia? Visos svarbios, bet manau, kad didžiausias dėmesys turi būti sutelktas į ikimokyklinį ir pradinį ugdymą. Tai yra bazė ant kurios bus statomi pamatai. Juk ne veltui sakoma, kad reikia pradėti nuo mažų dalykų tam, kad išaugtų dideli.

Turbūt, dauguma sėdinčių šitoj salėj, turite vaikų. Jei taip, tuomet puikiai turėtumėte suprasti, jog neauklėjus arba auklėjus prastai vaiką pirmuosius 12 metų, tryliktaisiais pradėti tai daryti būtų arti beprasmybės. Galbūt kai kam keistai nuskambės, tačiau švietimo įstaigų darbuotojai turėtų būti itin išsilavinę, puikiai suvokti patys ir gebėti perteikti pamatines vertybes, kurios yra svarbios, kaip ir pats Švietimas. Turi būti suformuotas teisingas mokslo paveikslas, kurį reikia siet su asmeniniais siekiais, atsakomybe ir savo bei visuomenės gerove. Bet tam, kad šis ugdymo procesas atneštų rezultatus, įstaigose turi dirbti labai gerai parengti, puikiai vaikų psichologiją išmanantys specialistai. Norėčiau atkreipti dėmesį, kad specialistų be pašaukimo ar nelabai tinkamų darbui žmonių gamykla prasideda universitetuose. Aukštosios mokyklos turi priimti gambiausius ir protingiausius, tam, kad jie savo pavyzdžiu įkvėptų būsimus auklėtinius, mokinius ir turėtų ką perduoti ateinančiai kartai. Reikia nepamiršti, kad jaunimą ir bendrai žmogų moko kito žmogaus pavyzdys.

Kalbant apie vaiko gebėjimus ir jų atskleidimą, taip pat negalima nepaminti pedagogų svarbos. Gebėjimų skirtybė normalus dalykas ir vaikas tai turi suprasti kuo anksčiau. Jau vidurinėj mokykloj pedagogai nerodo susidomėjimo prastai besimokančiais vaikais ir nesistengia atskleisti kitų jų talentų. O kartais net menkinančiais žodžiais vaikui kala į galvą, kad jis negabus vienam ar kitam dalykui. Vertinčiau idėją rašyti objektyvius pažymius už darbelius jau pradinėse mokyklose ir taip leisti vaikui pačiam matyti ir atrasti savo talentus, suprasti kas jam

sekasi geriau, kas sekasi ne taip gerai. Nes nemanau, kad yra teisinga ta sistema, kuri keturis metus leidžia praktiškai visiems vaikams būti neįvertinamais, o to pasėkoje jie mano, kad visi yra vienodi ir visi labai protingi, nesupranta, kad konkurencija moksle yra normalus dalykas ir natūrali atranka vyksta visuomet. Tuomet vaikams neiškils papildomų psichologinių problemų perėjus prie pagrindinio išsilavinimo siekimo.

Taip pat nenorėčiau palikti nepaliestos švietimo pagalbos specialistų temos. Mokyklose tikrai trūksta socialinių pedagogų, psichologų. Elementarus pavyzdys: x gimnazijoje mokosi 750 vaikų nuo 5 iki 12 kl, o tuo tarpu yra įsteigti du etatai socialinio pedagogo ir pusė etato psichologo. Ar gali trys specialistai produktyviai dirbti su 750 žmonių? Teisingai, ne, todėl socialiniai pedagogai ir psichologai tampa skirti tik vaikams iš rizikos šeimų, o kitiems mokiniams, kurie irgi gali turėti problemų, laiko nebelieka. Juk socialinis pedagogas tai specialistas, kurio darbo objektas nėra techninė negyva užduotis, o gyvas žmogus, kuriam reikia padėti žengti gyvenimo keliu. Tokie darbuotojai mokyklose labai pagerina atmosferą bei mokiniai drąsiai turi kur kreiptis vienu ar kitu neakademiniu klausimu. Tad labai raginčiau Jus, kurių kompetencijose yra šis klausimas, gerai apie tai pagalvoti ir dirbti link didesnio kiekio švietimo pagalbos specialistų pareigybių steigimo.

Keliaukime prie vidurinio mokslo. Svarbus etapas, be abejo. Sakyčiau, labiausiai disciplinuotas ir akademiškai sunkiausias etapas mokykloje ir nepilnamečio gyvenime. Didžiąją dalį paros laiko mokinio gyvenime užima švietimas. Diena prasideda ir įpusėja mokykloje, vakaras prasideda neformalaus ugdymo srityse, o naktį dažnai tenka pasitikti, atliekant namų darbus. Atrodo, tai vis ta pati švietimo sistema ir viskas turi būti elementariai sustrichuota, bet dažnai nutinka kitaip. Mokyklinis krūvis, gero rezultato ir tikslingas žinių siekimas gali pareikalauti tiek laiko ir pastangų, kad mylimai veiklai t.y. neformaliajam ugdymui laiko neužtenka. Bet jauna, maksimalistinė asmenybė nesiruošia atsisakyti nė vienos veiklos ir tuomet metus, du ar tris gyvena persiplėšdama per pusę, o galop ir motyvacija gali netikėtai išgaruoti. Kokios išvados kyla po šio pavyzdžio? Nenorėčiau teigti, kad mokyklinės programos yra per daug plačios. Na, bet negaliu nutylėti fakto, kad norėdami neatsilikti nuo dėstomo dalyko programos dalis pedagogų piktnaudžiauja namų darbų krūviais. Todėl negabūs mokslui mokiniai iš viso praranda norą mokytis, jie tiesiog nespėja paskui traukinį. Bet ir nesiruošiu teigti, kad mokiniai turi atsisakyti didžiosios dalies neformalaus ugdymo dėl mokslo. Moksleiviai, kurie turi daug papildomų veiklų dažniausiai daugmaž jau žino, kuria kryptimi pasuks gyvenime, o mokyklose diegiami papildomi dalykai tikrai labai ap sunkina. Galima sakyti, kad tikras atokvėpis ateina 11, 12 – oje klasėse, kuomet atsiranda pasirinkimo laisvė ir pagaliau gali nusimesti nuo kupros dalykus su kuriais nesieji savo ateities. Tad jau dabar mokinius glumina kalbos apie tai, kad ruošiamasi panaikinti galimybę rinktis dalykus paskutinėse klasėse, kaip netinkamos sistemos, kuri per anksti verčia individą apsispręsti dėl tolimesnės ateities. Anaip tol, nors 16 metų jaunuolis ir negali žinot kur ir ką tiksliai studijuos po abitūros, tačiau puikiai supranta, kas jam sekasi, kas ne ir ko verta atsisakyti, o į kurias sritis labiau gilintis ir tobulėti jose.

Grįžtant prie neformalaus ugdymo, galima pastebėti tendenciją, kad mokiniai skirstosi į dvi dalis: arba labai įsitraukę į įvairias veiklas, arba išvis neveikiantys nieko. Neformalus ugdymas reikalauja ne tik laiko, bet ir finansinių išgalių, tad ne visiems mokiniams tai tampa pasiekiamu dalyku. Labai džiugina tai, kad 4 savivaldybėse vykdytas Europos Sąjungos projektas dėl neformalaus ugdymo krepšelio pasiteisino ir didžioji mokinių bendruomenės dalis viliasi, kad netolimoje ateityje, tai bus įgyvendinta visoje šalyje. Nes tie, kas aktyviai yra įsitraukę į popamokines veiklas, supranta, kad tai yra papildoma ir labai svarbi patirtis, kurios vien lankant mokyklą įgyti neįmanoma.

Na, ir paskutinis aspektas apie kurį šiandien pakalbėsiu, tai mokyklinio gyvenimo finišas – brandos egzaminai. Iš šono stebint už Švietimo sistemą atsakingų įstaigų darbą, mokiniui gali pasirodyt, kad visoje sistemoje dėl nesuvokiamų priežasčių yra nusistovėjęs mąstymas: „pakeisk brandos egzaminų turinį, tvarką – pasikeis ir sistema“. Norima, kad kiekviena nauja abiturientų laida būtų vis protingesnė ir protingesnė ir, atrodo, kad bandant tai pasiekti vis keičiamas egzaminų turinys, keliami reikalavimai valstybės finansuojamai vietai gauti. Bet juk puikiai visi suprantame, kad ne tame slypi mokyklą baigiančių asmenų išsilavinimo kokybė. Tik pakeitus pagrindus, bendrąsias ugdymo programas, galėtų užaugti kitokia karta. Egzaminai tik rezultatas to, ko 12 metų buvo mokomi vaikai. Visiems specialistams, dirbantiems egzaminų klausimu ar kuruojantiems Švietimo sistemą linkiu neužmiršti Fiodoro Dostojevskio žodžių „Paprastumas iš esmės ir yra didžiausia gudrybė.“ Mokiniai nuoširdžiai Jūsų gali prašyti tik vieno – kuo pastovesnės egzaminų sistemos.

Ačiū už dėmesį.